Kaitsepolitseiamet

Justiits- ja Digiministeerium
info.delta@justdigi.ee

Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 07.11.2026 8-1/8086-1
Meie 17.11.2026 nr 8149-3

Arvamus eelnõule

Kaitsepolitseiamet esitab arvamuse avaldamiseks saadetud Vabariigi Valitsuse määruse „Jälitustoimingust teavitamise ja jälitustoimiku tutvustamise kord“ muutmise määruse eelnõule järgmised märkused ja ettepanekud.

Eelnõuga kavandatud määruse § 5 lg 7 sõnastus kaotab koopiate väljastamise absoluutse keelu ning sätestab, et koopia andmisest võib keelduda üksnes kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 126^{14} lõike 1^{1} punktides 1–5 sätestatud tingimustel, samuti juhul, kui koopia tegemine ei ole võimalik või on tehniliselt ebaproportsionaalselt keerukas, ajamahukas või kulukas.

Juhime tähelepanu, et kõnealune valitsuse määrus on kehtestatud KrMS § 126^{14} lg 3 alusel. Kuivõrd kehtiv KrMS § 126^{14} reguleerib üksnes jälitustoiminguga kogutud andmete tutvustamist ja erinevalt teistest KrMS sätetest[1] ei näe ette tutvustamiseks esitatud andmetest koopiate saamist, siis on õiguslikult küsitav, kas ilma KrMS § 126^{14} muutmata saab eelnõus pakutud viisil määrust muuta. Mööname, et eelnõuga kavandatud muudatus võib osaliselt olla kooskõlas KrMS §-st 160^{4} tuleneva koopiate saamise õigusega. Õigusselguse huvides tuleks aga hinnata eelnõuga kavandatud muudatuse kooskõla kehtiva kriminaalmenetluse seadustikuga ja vajadusel muuta ka KrMS §-i 126^{14} ja § 126^{16} lõiget 2 ja/või täiendada seletuskirja. Juhul, kui Justiits- ja Digiministeeriumi hinnangul ei ole vaja KrMS §-i 126^{14} muuta, siis palume täiendada seletuskirja ja selgitada, kas koopiate väljastamisele kohaldub KrMS § 160^{4}, sest sellest sõltub:

a) kes hindab, kas koopiate andmisest keeldumise tingimused on täidetud – on see uurimisasutus või prokuratuur;
b) millises vormis keeldumine otsustatakse – kas prokuratuuri määrusega või uurimisasutuse/menetleja määrusega;
c) kas koopiate eest tasutakse riigilõiv ja
d) milline on keeldumisest vaidlustamise kord.

Ühtlasi tuleks eelnõu seletuskirjas selgitada, kas isikul on õigus saada koopiaid üksnes paberdokumentidest ja elektrooniliste dokumentidest või ka muudest elektroonilistest teabekandjatest ja salvestistest. Märgime, et jälitustoimingutega kogutud andmete tutvustamine hõlmab ka nt pealtkuulatud kõnede salvestistega tutvumist. Kui isikul tekib õigus nõuda ka kõnede salvestistest koopiaid, siis tuleks ette näha ka vastav riigilõiv, sest elektroonilised teabekandjad (nt mälupulk, kõvaketas) on asutusele rahaline kulu. Kehtiv RLS

[1] Nt KrMS § 75 lg 3^{1} näeb ette selgesõnalise õiguse kahtlustatavale ja tema kaitsjale saada koopia kahtlustatava ülekuulamise protokollist teatud ulatuses. Lisaks on veel mitmeid teisi KrMS sätteid, mis reguleerivad selgesõnaliselt koopiat andmist või edastamist (nt § 141 lg 3, § 152 lg 3, § 156^{1}, .

§ 61 lg 1 reguleerib üksnes paberdokumentide ja elektroonilise dokumendi väljatrüki eest makstavat riigilõivu. Alternatiivne võimalus on määruses[2] selgesõnaliselt välistada elektroonilistest salvestistest koopiate tegemine ning piirata koopiate saamise õigus üksnes dokumentidega. Näiteks asendades eelnõuga kavandatud sõnastuse esimeses lauses sõna „andmetest“ sõnaga „dokumentidest“.

Seletuskirja kohaselt eelnõu ei suurenda halduskoormust, vaid leevendab nende inimeste ja ettevõtete halduskoormust, kes on kriminaalmenetluse osalised. Kaitsepolitseiamet ei nõustu selle väitega. Jälitusasutustele, kes tutvustamist läbi viivad, tekib halduskoormus, sest koopia saamise soovi korral, tuleb esmalt hinnata, kas koopiat saab väljastada ja keeldumist põhjendada. Lisaks võib eelnõuga kavandatud muudatus viia selleni, et isikud ei tutvugi sisuliselt jälitustoimingutega kogutud andmetega jälitusasutuses kohapeal, vaid tulevad korraks kohale, tutvuvad vaid osaga ning soovivad seejärel koopiat kogu jälitustoimingutega nende kohta kogutud andmete suhtes. Seega võiks sätte juures olla igal juhul täpsustus, et koopia saamise õigus oleks vaid nende jälitustoimingutega kogutud andmete suhtes, millega isik on jälitusasutuses tutvunud.

Ühtlasi teeme ettepaneku kaaluda, kas koopiate väljastamine võiks piirduda ainult kahtlustatava, süüdistatava ja nende kaitsjaga.

Arvestades ameti ettepanekuid on üks variant sõnastada määruse § 5 lõige 7 järgmiselt:

„(7) Kahtlustatavale, süüdistatavale ja nende kaitsjale väljastatakse nende soovi korral koopia tutvustatud dokumentidest. Koopia väljastamisest võib keelduda kriminaalmenetluse seadustiku § 126^{14} lõike 1^{1} punktides 1–5 sätestatud tingimustel, samuti kui koopia tegemine ei ole võimalik või on tehniliselt ebaproportsionaalselt keerukas, ajamahukas või kulukas.“.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Ratassepp
peadirektori asetäitja

[2] KrMS muutmise korral ka KrMS-s.